

JØRGEN MATHIESEN

DØD 1656

STADSKAPTEIN I KØBENHAVN

VED

JØRGEN MATHIESEN

Stadskaptein i København Jørgen Mathiesen, død 1656, er stamfar for en dansk-norsk slekt, hvis hovedlinje nå lever i Norge, mens en adoptert gren finnes i Danmark. Han har en tallrik etterslekt også i kognatiske linjer, således en norsk slekt Klouman og hele den dansk-norske slekt Falsen, med mange fler.

Over denne slekt Mathiesen er i Christiania 1899 utgitt en bok „Linderud og Slægterne Mogensen og Mathiesen“, forfattet av Haagen Krog Steffens. Etter den tid er atskillig nytt materiale kommet for dagen, således at de opplysninger som er gitt i Krog Steffens' bok nå kan suppleres og tildels korrigeres. Da så lang tid er gått siden denne bok kom ut, kan det kanskje være av interesse å meddele hva man nå vet om Jørgen Mathiesen og hans nærmeste slekt. Den oversikt som her gis, bygger for en vesentlig del på undersøkelser foretatt i 1926 av arkivar P. B. Grandjean, i 1930-årene av Personalhistorisk Institut og i 1950-årene av landsarkivar Johan Hvidtfeldt.

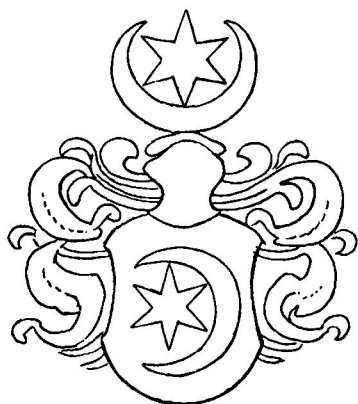
JØRGEN MATHIESEN, d. i København 1656, begr. i St. Nicolai kirke 15/9, var g. m. VENDULA (el. Vendele) VAN DELDEN, d. 1658, begr. 11/5 (sørgedikt på latin over henne, skrevet av Jac. Henr. Paulli og trykt i Kbhvn., er å finne i Det Kgl. Bibliotek der). Foruten å være stadskaptein var J. M. kjøpmann og sees i 1633 å betale skatt av to boder i Købmagergade. I samme gate eiet han til sin død den store, senere såkalte Becherske gård, som hans arvinger solgte til apoteker Gotfried Becher ved skjøte av 27/7-1669, (skjøtet finnes i det Becherske familiearkiv). J. M. inntok en fremskutt stilling innen Københavns borgerskap. I 1640 ble han opptatt i Danske Compagni, han deltok i kongevalget 1648 og i hyldningene 1648 og 1650. Han sees

å ha forstrukket Kongen og mange fornemme personer med lån, i mange tilfelle ble beløpene innkrevet av hans arvinger etter hans død. For lån ytet frøken Hedvig, Christian IV's datter, fikk han pant i øen Thaaseng; arvingene gjorde 1662 innførsel i Valdemars Slott, som de deretter solgte. I Landsarkivet for Nørre-Jylland finnes under „Fortegnelse over kongelige pantebrev 1651“, fol. 5 a referat av et pantebrev utstedt av Frederik III 7/1–1651. Der nevnes J. M. to ganger ved navn, først som „Jørgen Mattissen Borger i København“, deretter som „Jørgen Motis“. J. M. eiet gravsted i St. Nicolai kirke.

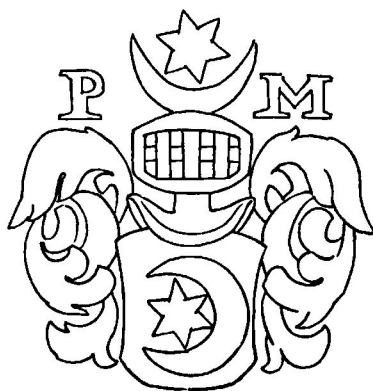
Samtidig med J. M. levet en brygger på Amagerterov av samme navn. Om det var bryggeren eller stadskapteinen som eiet en gård i Løvstrede synes uklart. Denne gård sies tidligere å ha tilhørt en „Madtz Poulsen“.

Stadskaptein Jørgen Mathiesen og Vendula van Delden vites å ha hatt følgende barn:

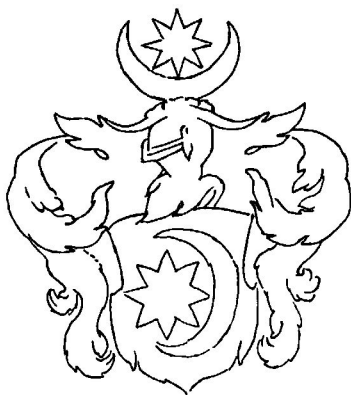
- I. POUL MATHIESEN, f. 1632, d. 1708, bisatt 17/7 i kirken i Nykøbing, senere overført til Kettinge kirke på Lolland, hvor han eiet gravkapell. I 1677 g. m. IDE JENS DATTER PORTUAN, f. 22/2–1658, d. 28/4–1715. Immatrikulert ved universitetet i Kbhvn. 1652, samme år i Leiden, 1654 i Leipzig og 16/6–1656 ved det juridiske fakultet i Strasbourg. Landsdommer over Lolland og Falster 1671, kanselliråd 1685, justitsråd 1705. Ekteparet hadde ett barn; 20/11–1680 fikk P. M. tillatelse til å vente med barnets begravelse. P. M. og hustru opprettet 24/3–1685 testament.
- II. HENRIK MATHIESEN, f. 1633, d. 1668, bisatt 21/7 i St. Nicolai kirke. G. m. MARIA KLAUMAN, f. i Kbhvn. 1633, d. i Skien 1718, bisatt i kirken der 23/6. Immatrikulert i Leiden 1652. Borger i Kbhvn., overtok gården i Köbmagergade. Enken g. 2° 1669 m. senere amtmann i Bratsberg Nils Söfrensens Adeler til Jomfruland og Gimse Kloster.
H. M. hadde i ekteskap med Maria Klauman følgende barn:
 1. VENDELE MATHIESEN, f. 1659, g. m. ULRICH FREDRIK DE PINIA. Levet i Telemarken.
 2. MECHTELE MATHIESEN, f. 1660, d. 1740, g. 1681 m. rådmann i Skien GJERT HANSSØN, f. 1652, d. 1733. Fra dette ektepar stammer en norsk slekt Klouman.
 3. JØRGEN MATHIESEN, f. i Kbhvn. 1663, d. i Bergen, begravet 8/1–1742. G. m. PETRONELLE GØRRIS DATTER THILLUFSEN,

Poul Mathiesen.
Segl 1669.

Poul Mathiesen.
Segl 1688.

Henrik Mathiesen.
Gravyr på sølv 1657.

- d. på Tjöttö 1719. Skal ha vært proviantforvalter ved armeen i Skaane, og derpå ved Helsingörs kornmagasin. Utnevnt 17/9-1714 til foged i Helgelands fogderi i Nordland. Fra dette ektepar stammer slekten Mathiesen i Norge.
4. NICOLAI MATHIESEN, f. i Kbhvn. 1664; er vel det Henrik M.'s barn som i 1670 ble begr. i St. Nicolai kirke.
- III. DOROTHEA MATHIESEN, d. 1709, g. etter 1683 m. assessor i Hofretten, kammerråd PETER KLAUMAN, d. 1710.
- IV. WERNER MATHIESEN, d. 1677. Immatrikulert ved Kbhvns. universitet 1661, etter å ha gått på skole i Lüneburg. Innskrevet ved universitetet i Helmsted 3/6-1662. Oppholdt seg i begynnelsen av 1670-årene i Holland. Eiet en tid Lundegaard hovedgård i Rinds herred. Utnevnt 23/7-1677 til stadsmajor i Landskrone. Merkelig nok kalles han Hans M. da innberetning gis om at han er død 1/11-1677; samtidig kalles han generaladjutant hos generalmajor Uffeln og stadsmajor i Landskrone. Han har neppe vært gift og etterlot seg i ethvert fall ikke livsarvinger. Hans søsken ville ikke vedgå arv og gjeld etter ham (Kgl. bevilling av 4/10-1681, Sjellandske Reg. 1681, nr. 11) „paa Grund af de Vidtløftigheder, vi befrygtede han maatte være udi, saa vel her i Riget som udenlands“.
- V. JØRGEN MATHIESEN, skal ha vært bestyrer av Kongens bryghus. En J. M. fikk 3/4-1695 borgerskap i Kbhvn. som negotiant. En kjøpmann J. M. fikk 1699 begravet et barn i familiegravstedet i St. Nicolai kirke. I 1707 begravedes atter en J. M.'s sønn sammesteds, dennes navn var PETER. Alt dette kan vel referere seg til Henrik Mathiesens sønn JØRGEN, f. 1663. Poul Mathiesens bror Jørgen, eller barn av ham, får ikke arv etter Poul M. Personalhistorisk Institut hevder imidlertid at J. M. var gift og hadde etterslekt i Danmark gjennom en sønn Peter, f. 1668, d. 1732.
- VI. VENDELE MATHIESEN, d. i Kbhvn. 1/5-1695. G. 31/3-1663 m. _magister HANS CHRISTENSEN HELWERSCHOU, d. 1668.
- VII. JOHAN MATHIESEN, begr. i St. Nicolai kirke 14/11-1666.
- VIII. Et barn, begr. i St. Nicolai kirke 1635.

Rekkefølgen for barnas fødsel er til dels usikker. Det bør bemerkes at POUL KRISCH til Clarupgaard gang på gang kalles fetter, eller fetter og frende, til stadskaptein Jørgen Mathiesens barn. Poul Krisch nevnes første gang 1659, og han er død innen 17/8-1685. Navnet Krisch

staves på forskjellig måte. Det er ikke på det rene om slektskapet mellom ham og Mathiesenbarna går gjennom Jørgen Mathiesen eller Vendula van Delden.

Etter nå å ha gjort rede for stadskaptein Jørgen Mathiesens liv og levnet, så langt dette er kjent for denne artikkels forfatter, vil det vel være naturlig å komme inn på de hypoteser som har vært drøftet om hans opprinnelse.

Krog Steffens anså det sannsynlig at familien var innvandret til København fra Nord-Tyskland, og anfører som grunn for denne formodning at flere andre københavnerslekter, som J. M. og hans familie sto i forbindelse med, har sin opprinnelse der. Han nevner således: Motzfeldt, Alteveldt, Tregardt og Finke. Dessuten peker han på at J. M.'s sønn Werner etter foreldrenes død gikk på skole i Lüneburg og muligens kan ha bodd hos slektninger der.

Personalhistorisk Institut, som i 1930-årene foretok en undersøkelse, for om mulig å klargjøre spørsmålet om J. M.'s familieforhold, kom derimot til det resultat at han måtte være sønn av rådmann og borgmester i Kbhvn. MATHIAS HANSEN, død 1628. For resultatet av denne undersøkelse er det gjort rede i en artikkel, trykt i Norsk Slekthistorisk Tidsskrift, bind IV, s. 119 ff. Imidlertid viste det seg senere at et viktig ledd i beviskjeden sviktet, og det kan derfor ikke anses for å være godtgjort at J. M. virkelig var sønn av Mathias Hansen, selv om nok enkelte forhold kan peke i retning av en forbindelse. Dette vil det bli gjort rede for nedenunder. Men først kan det være nødvendig å gi noen opplysninger om Mathias Hansen og hans familie.

Hvem Mathias Hansen var sønn av er vel ikke kjent, heller ikke når han ble født. Da han opptrer i København som kjøpmann alt i 1589, er det vel sannsynlig at han var født ca. 1560. I 1589 var han medlem av et interessentskap som handlet på Nordland. Han var også medlem av Islandske Compagni, og ble 1592 medlem av Danske Compagni; samme år solgte han et skip til Kongen. I 1612 oppførte han en praktbygning på Amagertorv nr. 6. Rådmann ble han 1613, borgmester 1622. Han døde 2/3-1628, og ble begravet i Helligaands kirke. Han vites å ha vært gift hele fire ganger. Med GESE PEDERSDATTER SEVERINUS, f. 31/10-1585, d. 27/7-1603, kan han vel neppe være blitt gift før i 1601. Hans neste kjente hustru var VENDULA VAN DELDEN, enke etter Adam Bødtker, som døde innen Mikkelsdag 1607; også hun døde etter kort tids ekteskap, idet hun ble begravet 17/6-

1610. Hans neste kone var INGEBOG MÆKLEBORG, med hvem han vites å ha hatt to barn. Etter hennes død inngikk han nytt ekteskap med INGEBOG LEJEL, som ennå levet 1658.

I disse fire ekteskaper vites Mathias Hansen ikke å ha hatt andre barn enn de to ovennevnte med Ingeborg Meklenborg, en sønn HANS og en datter INGEBOG. Imidlertid sies han også å ha vært far til Christian IV's frille KIRSTEN MADSDATTER, men er dette riktig, må hun være født før Mathias Hansens første kjente ekteskap ble inngått. Det kan i så fall tenkes at hun har vært født utenfor ekteskap, men det er vel heller ikke utelukket at Mathias Hansen har vært gift tidligere, selv om det kan synes ubeskjedent på hans vegne å tiltro ham fler hustruer enn de som er kjent! Men unaturlig ville det neppe være for Mathias Hansen, hans posisjon tatt i betraktning, å gifte seg før han nådde firti års alder.

Mathias Hansens sønn Hans Mathiesen var født 7/3-1619 og døde 2/10-1663. Den 10. februar 1632 fikk magistraten kgl. brev, at rådmann Johan Bødtker van Delden (en sønn av Mathias Hansens annen kjente hustru Vendula van Delden i hennes første ekteskap) hadde tilkjennegitt, at han av god affeksjon til avdøde borgmester Mathias Hansens etterlevende sønn hadde tilbudt å ville påta seg hans formynderskap uten vergemåls penge til hans fremtarv og beste. Hans Mathiesen studerte i Leiden 1636, og ble immatrikulert i Oxford 5/11-1638 og i Padua 2/11-1640. Han hadde 1645 krambodhandel hos Nicolai Klauman. Krog Steffens opplyser i ovennevnte slektsbok at Hans Mathiesen lot to barn begrave i Jørgen Mathiesens familiegravsted i St. Nicolai kirke 1652 og 1654. Det er ikke kjent hvor Krog Steffens har den opplysning fra at det nettopp var i J. M.'s familiegravsted disse to barn ble begravet. Finnes det grunnlag for denne påstand vil det vel peke tydelig hen på nært slektskapsforhold mellom Jørgen og Hans Mathiesen.

Hans Mathiesen ble 28/9-1651 g. m. MARGRETHE HENRIKSDATTER ROSENMEYER, f. 5/9-1630, d. 5/4-1666. I dette ekteskap var det tre barn:

1. En sønn begr. i St. Nicolai kirke 6/9-1652.
2. En sønn begr. i St. Nicolai kirke 3/3-1654.
3. INGEBOG MARGRETHE, g. m. FRANTZ MÜLLER til Gundetved.

Mathias Hansens datter INGEBOG MATHIESDATTER, som døde i København i januar 1668, var først g. 1/5-1636 m. rådmann i Khvn. VERNER KLAUMAN d. y., d. 1657; deretter ble hun g. m. rådmann

s. st. PETER HOLMER, d. 1685. Verner Klaumans og Ingeborg Mathiesdatters våpen finnes på en Delfter fajansetellerken, datert 1648; mannens våpen viser i skjoldet et laubærkranset mannshode, på hjelmen en fugleklo, initialer W K M; hustruens har i skjoldet en humleranke, på hjelmen en engel, initialer I M D (Historiske Meddelelser om Kbhvn., 4. rekke, 2. bind, s. 159-168, artikkel av Chr. Axel Jensen: „En Københavnsk Fajancetallerken fra 1648 i Bymuseet“).

Som det vil ses, har en av Mathias Hansens hustruer samme navn som J. M.'s hustru, og det er overveiende sannsynlig at de to damer var nær beslektet. Begge het Vendula eller Vendele van Delden. Den første av navnet van eller von Delden som opptrer i København, synes å ha vært JOHAN VAN DELDEN, som nevnes 1579, og som ble medlem av Danske Compagni 1580. Han drev stor vinhandel og døde 1590. Hans enke WILMEKE HERMANDATTER fortsatte mannens forretning og døde 1606. Hun hadde døtrene VENDULA og CATHRINE. Cathrine døde før moren, og det er uvisst om hun var gift. Vendula var, som nevnt, først g. m. ADAM BØDTKER, og hadde med ham sønnene JOHAN, JØRGEN og ANTON. Etter mannens død giftet hun seg igjen med MATHIAS HANSEN, men døde alt 1610. Som formynder for Vendulas tre sønner ble bl. a. oppnevnt en Herman v. Delden. Han var 1586 blitt medlem av Danske Compagni, og døde 1619. Han må vel ha vært bror av Vendula og således også sønn av Johan v. Delden og Wilmeke Hermansdatter. Etter tidsforholdene må det også være sannsynlig at han var far av Jørgen Mathiesens hustru.

Den omstendighet at J. M. søkte sin livsledsagerinne i en familie som Mathias Hansen var nær knyttet til, kan vel tyde på at M. H. og J. M. selv hadde forbindelse innbyrdes. Ellers var M. H.'s familie ved ekteskap knyttet til familien Klauman, og det samme gjelder i meget sterk grad J. M.'s familie. Slekten Klauman var innvandret til København fra Lüneburg.

Mathias Hansens sønn i et senere ekteskap med Ingeborg Meklenborg, Hans Mathiesen, hadde som nevnt datteren Ingeborg Margrethe, g. m. Frantz Müller til Gundetved. Frantz Müller var sønn av rentemester Henrik Müller til Dragsholm, Gundetved m. m. Da Henrik Müller ble adlet 1674 nevnes i adelspatentet også hans tre sønner og disses hustruer ved navn. I dette dokument kalles Frantz Müllers hustru Ingeborg Margrethe Moth! Hvor kan så dette navn, som vel på den tid var kommet til „heder og verdighet“, være hentet fra? Fra sin mors familie, Rosenmeyer, har hun det ikke; heller ikke fra farmorens familie, Meklenborg. Det gjenstår da at navnet Moth kan

være kommet til henne fra hennes fedrene familie, altså fra Mathias Hansens familie.

I denne forbindelse bør det erindres at Jørgen Mathiesen i et offisielt dokument fra 1651 kalles Jørgen Motis. Landsarkivar Hvidtfeldt uttaler at der ingen tvil er om stavemåten. Navnet er i dette tilfelle heller ingen genitivsform. Videre kan det nevnes at stadskapteinens to sønner og hans agnatiske etterslekt har ført måne- og stjernevåpnet, hvilket også var slekten Moths våpen (Lengnick). Da medlemmer av slekten Moth fikk våpenbrev eller ble adlet fra 1679 av, utgjorde måne- og stjernevåpnet hjerteskjoldet i de nye våpen. (D.A.A. LXXXV).

Den omstendighet at både Mathias Hansen, hans sønn Hans Mathiesen og Jørgen Mathiesen brukte patronymika som etternavn, behøver vel ikke å bevise at de ikke hadde en eller annen tilknytning til slekten Moth, som synes å ha vært ganske tallrik i tidligere generasjoner. Det går frem at navnene Mathias og Paul var lednavn i denne slekt.

Ellers er måne- og stjernevåpnet også kjent i eldre dansk heraldikk.

Hvis nå J. M. virkelig var sønn av Mathias Hansen som døde 1628, ville det kanskje være naturlig for ham å ta borgerskap og begynne sin virksomhet som kjøpmann på basis av de midler han eventuelt ville ha arvet. Omtrent samtidig må han ha giftet seg. Hva han foretok seg før 1630 er vel ikke kjent; men kanskje kan den omstendighet at han ble stadskaptein være en pekepinn. Det var jo dengang urolige tider, og det kan vel tenkes at det til vervet som stadskaptein ble stilt visse krav om militære kvalifikasjoner. I 1628 nevnes som dansk offiser en kaptein Jürgen Matisen. (Kan. Brevb. 8/3-1628).

Skulle denne artikkel føre til at nye momenter til belysning av spørsmålet om stadskaptein Jørgen Mathiesens herkomst kom frem, ville det være av betydelig interesse for de mange som nedstammer fra ham.